

підтримує виконання процесу. Реінжиніринг починається з перепроєктування бізнес-процесу, проте змінює всю організацію.

На сучасному етапі розвитку багато підприємств усвідомили, що успішний реінжиніринг бізнес-процесів включає більше, ніж нове проектування процесів і наступне їх застосування. Успішний реінжиніринг потребує:

- єдності виконавців та лідерів, що проводять зміни;
- якісного управління персоналом і персоналу, залученого до енергійних дій по внесенню змін;
- бізнес-процесів, що мають виходи, відповідні цілям клієнтів і цілям бізнесу;
- інформаційних технологій як умови радикальних змін, що йдуть назустріч потребам реалізації реінжиніринг-ініціативи.

Література

1. Управление бизнес-процессами современных организаций: монография / М.М.Максимцова. – М.: МГСУ, 2009. – 311 с.

2. Угрюмова Н.В. Реинжиниринг бизнес-процессов в условиях внедрения современных методов управления предприятием / Н.В. Угрюмова // Транспортное дело России. – 2010. – № 6. – С. 47-49.

3. Основы логистики: учебник / В.А. Гудков. – М.: Горячая линия – Телеком, 2004. – 351 с.

4. Business Process [Электронный ресурс] // Wikipedia. – 2010. – Режим доступа: http://en.wikipedia.org/wiki/Business_process

5. Хаммер М., Чампі Д. Реінжиніринг корпорації: маніфест революції в бізнесі / М.Хаммер, Д. Чампі // СПб., 2000. – 332 с.

6. Реінжиніринг бізнес-процесів: зміст та основна характеристика [Електронний ресурс].– Режим доступу – <http://library.if.ua/book/28/1898.html>.

1. Upravlenye byznes-protsessamy sovremennkh orhanyzatsyy: monohrafiyya; pod obshch. red. M.M. Maksymtsova. – М.: МНСУ, 2009. – 311 р.

2. Uhryumova N.V. Reinzhyryrnh byznes-protsessov v uslovyyakh vnedrenyya sovremennykh metodov upravlenyya predpnyatyem / N.V. Uhryumova // Transportnoe delo Rossyy. – 2010. – № 6. – S. 47-49.

3. Osnovy lohystyky: uchenyk dlya vuzov / [V.A. Hudkov, L.B. Myrotyn, S.A. Shyryaev, D.V. Hudkov]; pod. red. V.A. Hudkova. – М.: Horyachaya lynyya – Telekom, 2004. – 351 p.

4. Business Process [Elektronnyy resurs] // Wikipedia. – 2010. – Rezhym dostupa : http://en.wikipedia.org/wiki/Business_process.

5. Khammer M. Ryeyinzhinirinh korporatsiyi: manifest revolyutsiyi v biznesi / M. Khammer, D.Champi // SPb., 2000. – 332 p.

6. Reinzhyrnyrnh biznes-protsesiv: zmist ta osnovna kharakterystyka [Elektronnyy resurs].– Rezhym dostupu – <http://library.if.ua/book/28/1898.html>.

Рецензент: Стрій Л.О., д.е.н., професор кафедри менеджменту та маркетингу Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова.

24.06.2014

УДК 328.185

Бутирська Ірина

ВЛАДА І БІЗНЕС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОРУПЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті проведено аналіз корупційної взаємодії влади та бізнесу, визначено певні причини цієї взаємодії, наголошено на необхідності боротьби з нею. Вказано, що боротьба з корупцією ведеться надто мляво, а в деяких пострадянських країнах можна констатувати і рух назад. На це вказують заборона чи обмеження діяльності дійсно опозиційних партій, скорочення числа виборних державних посад, жорстке адміністрування виборчого процесу, тиск на ЗМІ і загальнодержавні організації. Попри різноманітність практик державного будівництва, соціальних і економічних умов, що діють на пострадянському просторі, схожі політичні процеси в більшості країн відтворюють єдину інституційну матрицю, яка не передбачає конкуренції політичних альтернатив і зводиться до боротьби елітних політико-економічних груп за завоювання позицій контролю над розподілом ресурсів.

Ключові слова: влада, бізнес, корупційна взаємодія, демократія, країни пострадянського простору, демократичні країни світу.

Бутырская Ирина

ВЛАСТЬ И БИЗНЕС: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КОРРУПЦИОННОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

В статье проведен анализ коррупционного взаимодействия власти и бизнеса, определены некоторые причины этого взаимодействия, отмечена необходимость борьбы с ним. Указано, что борьба с коррупцией ведется слишком вяло, а в некоторых постсоветских странах можно констатировать и движение назад. На это указывают запрет или ограничение деятельности действительно оппозиционных партий, сокращение числа выборных государственных должностей, жесткое администрирование избирательного процесса, давление на СМИ и общегосударственные организации. Несмотря на разнообразие практик государственного строительства, социальных и экономических условий, которые действуют на постсоветском пространстве, схожие политические процессы в большинстве стран воссоздают единую институциональную матрицу, которая не предусматривает конкуренции политических альтернатив и сводится к борьбе элитных политико-экономических групп за завоевание позиций контроля над распределением ресурсов.

Ключевые слова: власть, бизнес, коррупционное взаимодействие, демократия, страны постсоветского пространства, демократические страны мира.

Butyrskaya Irina

GOVERNMENT AND BUSINESS: A COMPARATIVE ANALYSIS CORRUPT INTERACTION

This article analyzes the interaction between the government of corruption and business; identified some of the causes of this interaction; the need to deal with it. Stated that the fight against corruption being too sluggish and in some post-Soviet countries can be stated and backward movement. This is indicated by the prohibition or restriction of the activities of the opposition parties did, reducing the number of elective public office, strict administration of the electoral process, the pressure on the media and the general state of the organization. Diversity of practice of state-building, social and economic conditions that act on the post-Soviet space, similar political processes in most countries recreate a single institutional matrix. It does not provide for competition policy alternatives and is struggling to elite political and economic groups to win positions overseeing distribution of resources.

Keywords: government, business, corruption cooperation, democracy, post-soviet countries, democratic countries.

Постановка проблеми. Одним з найважливіших показників соціально відповідальної / соціально безвідповідальної поведінки бізнесу в усьому світі є його участь / неучасть у корупційній взаємодії з представниками влади і громадянами. Не випадково неучасть у корупції названа серед показників корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), необхідних для приєднання будь-якої компанії до Глобального договору ООН. Цей показник особливо важливий для нових демократичних країн ЦСЄ і СНД, в багатьох з яких корупція досягла величезних масштабів і повсюдно пронизує і державу, і бізнес, і суспільство.

Про корупційні умови, в яких функціонує бізнес, про масштаби корупції та динаміку її розвитку в посткомуністичних країнах свідчать, зокрема, індекси сприйняття корупції (ІСК), які щорічно публікує Міжнародний рух з протидії корупції TransparencyInternational і Центр антикорупційних досліджень та ініціатив. Їх дослідження відображають рівень корупції в державному секторі різних країн. ІСК розподіляє 180 країн світу за шкалою від 0 до 10 балів, при чому 0 означає найвищий рівень сприйняття корупції, а 10 – найнижчий. Індекси складають на підставі даних експертних опитувань та аналітичних праць про корупцію, підготовлених різними незалежними організаціями, відображають думки підприємців та експертів з різних країн світу, що проживають в країні, в якій проводилося дослідження. Вони також ґрунтуються на документах, опублікованих різними міжнародними організаціями: звітах Світового банку про рівень хабарництва та антикорупційні заходи в окремих державах, доповідях Economist Intelligence Unit про зловживання службовими повноваженнями з метою особистого збагачення, дослідженнях Всесвітнього економічного форуму про масштаби «чорних» платежів і хабарів у бізнесі. Аналіз цих індексів, що стосуються посткомуністичних країн, в їх динаміці у період 2001-2010 рр. свідчить про те, що корупційна взаємодія влади і бізнесу ще не у всіх країнах подолана і створює серйозну загрозу цивілізаційному розвитку демократії в цих країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема корупційної взаємодії влади і бізнесу представляє інтерес для багатьох зарубіжних науковців і знайшла відображення в ряді праць Ф.А. Буарі [2], Ж. Будуана [3], У. Оучі [10], Е. Райє, Д. Траута [11], Дж. Рігса [12], К. Еклунда [18], М. Амштуца [20], Д. Калтвела [21], М. Ханкока [23] та ін. Плідно досліджують проблеми, пов'язані з соціальною відповідальністю бізнесу науковці Росії, зокрема Л.Б. Москвін [9], В.І. Сперанський [14], М.І. Ліборакіна [8], А.Г. Здравомислов [6], Ю.Є. Благов [1], С.Є. Літовченко, М.І. Корсаков [13], І.Н. Гаврилова [4]. В Україні цими питаннями більше займаються економісти (на відміну від політологів). Втім, сучасна політична наука містить суттєвий потенціал, що дозволяє вивчати взаємодію різних сфер політики, соціології й економіки – основи державної політики і взаємовідносини у системі «влада – бізнес – суспільство», в т.ч. проблеми корупційної взаємодії влади і бізнесу.

Мета дослідження полягає в аналізі проблеми корупційної взаємодії влади і бізнесу в нових посткомуністичних демократичних державах в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. У досліджуваній період (2001-2010 рр.) серед нових демократичних країн найменш корумпованою з усіх колишніх радянських республік стабільно залишалася Естонія. У 2001 р. ця країна з 5,6 балами займала в ІСК 28 місце за рівнем корупції серед країн світу, які взяли участь у дослідженні, у 2005 р. – 27 місце (6,4 бала), в 2007 – 28 (6, 5 бала), в 2009 – 27 (6,6 бала), в 2010 р. – 26 місце (6,5 бала). Тож в ці роки Естонія підвищила антикорупційну оцінку з 5,6 до 6,5 і стійко займає гідне місце в ІСК. Друге місце серед пострадянських країн в ІСК займала Литва. У 2001, 2005, 2007 рр. це були відповідно 38, 44, 51 місця і 4,8 бали, у 2009 р. – 52 місце і 4,9 бали, а в 2010 р. – 46 місце і 5 балів. Дані свідчать, що Литва втратила в індексі 8 позицій, хоч і здобула 0,2 бали. На третьому місці серед країн колишнього СРСР в цьому індексі – Латвія. У 2001 р. вона мала 3,4 бали та займала 59 місце, в 2005 р. – 51 місце (4,2), в 2007 – 51 місце (4,8), в 2009 р. – 56 місце (4,5), а в 2010 р. – 59 місце і 4,3 бали. У підсумку Латвія з 2001 по 2010 р. зберегла свою 59 позицію в індексі і придбала 0,9 бали. На четвертому місці в ІСК була Грузія. Ця країна в 2005 р. (у дослідженні 2001 р. участі не брала) з 2,3 балами займала 130 місце, в 2007 р. – 79 (3,4), в 2009 р. – 66 (4,1), а в 2010 р. – 68 місце з 3,8 балами і, відповідно, піднялася в індексі на 62 позиції та здобула 1,5 бали.

Згідно з дослідженням, в Україні ситуація з рівнем сприйняття корупції складається таким чином: у 2001 р. вона з 2,1 бала займала в індексі 83 місце, у 2005 – 107 (2,6), в 2007 – 118 (2,7), в 2009 – 146 (2,2), в 2010 р. – 134 місце (2,4 бали) і, відповідно, опустилася в індексі на 51 пункт, хоча її бал з 2001 р. підвищився на 0,3. Така ситуація з найменш корумпованими країнами на пострадянському просторі, що не входять до СНД [7].

Слід зауважити, що попри високий рівень корупції в країнах СНД, варто наголосити, що феномен корупції можна спостерігати в усіх країнах світу. Так, в 2010 р. США в ІСК з 7,1 балами були на 22 місці, Франція з 6,8 балами – на 25 місці, Ізраїль з 6,1 балами – на 30 місці, Польща з 5,3 балами – на 41 місці, Італія з 3,9 балами – на 67, Китай з 3,5 балами – на 78 місці [18]. Традиційно високий рівень корупції на Близькому Сході і в Північній Африці. А в десятку найменш корумпованих країн в 2010 р. ввійшли Данія (9,3 бали), Нова Зеландія (9,3), Сінгапур (9,3), Фінляндія (9,2), Швеція (9,2), Канада (8,9), Австралія (8,7), Норвегія (8,6), Ісландія (8,5) [22].

Вважаємо, що серйозне погіршення позицій країн СНД в ІСК пов'язане насамперед з тим, що корупція в цих країнах набула за роки їх самостійного розвитку системного характеру, проникла у всі гілки і рівні влади, ЗМІ, бізнес, громадські організації і соціум в цілому. Погіршення стану справ з корупцією детерміноване й тим, що поряд з владною вертикаллю в країнах СНД виникла чи була побудована певна корупційна вертикаль. Ці дві вертикалі тісно переплелися між собою, а в ряді країн це – єдине ціле. У них виникли клептократичні утворення, що тиражують корупцію і гальмують розвиток цих країн.

Учасники соціологічних опитувань серед найбільш корумпованих інститутів в одних країнах називають політичні партії, парламенти, президентські структури й уряди, в інших – правоохоронні органи, суди і митниці, в третіх – органи охорони здоров'я та освіти, в четвертих – органи місцевого самоврядування. При цьому слід усвідомлювати, що місце, на яке ставлять респонденти ті чи інші державні та суспільні інститути в корупційній піраміді, залежить від соціального статусу учасників опитувань. Так, людина, що немає авто, знає про корупцію в автоінспекції лише з чуток, пенсіонер практично немає відносин з податковими органами і, відповідно, може лише здогадуватися про корупцію в них тощо.

Загальнонаціональне опитування громадської думки «Стан корупції в Україні», здійснене на початку 2008 р. Київським міжнародним інститутом соціології, охопило 10580 респондентів. На їх

думку, найбільш корумпованими в Україні є Верховна Рада і Кабмін. У державному секторі найвищий рівень корупції відзначено в таких інститутах, як ДАІ, міліція (без ДАІ), медицина, суди, університети, прокуратура, митна і податкова служби. Рівень виправдання корупції в українському суспільстві досить високий – 52% населення вважають її мало не нормою. 61% громадян вважають, що боротьба з корупцією – це прерогатива президента, проте лише 21% віддає належне його політичній волі в цій боротьбі [16].

Майже 67% респондентів, що мали справу з державними чиновниками впродовж року, відзначали, що вони були втягнуті в корупційні дії. Від третини до половини респондентів стверджували, що державні посадовці вимагали у них хабарі. Найчастіше це відбувалося в університетах, медичних установах, в міліції, органах, що регламентують підприємницьку діяльність, структурах, які надають державне житло, в комунальних службах, на митниці, в органах дозвільної системи, на призовних пунктах у збройні сили, під час прийняття на роботу в державні установи і в судах [16].

Соціологічні дослідження також показують, що в найбільшій мірі від корупції страждає малий і середній бізнес. Так, за даними по Україні 41% опитаних в 2010 р. малих і середніх підприємців вважали корупцію поширеним явищем, незаконні виплати оцінювали в 9,6% від виручки, 66% визнали наявність свавілля з боку контролюючих органів і лише 25% заявили, що нічого не витрачали на підкуп посадових осіб. За даними Інтернет-опитування в тому ж році, представники малого бізнесу вважали, що основні ризики ведення бізнесу в Україні пов'язані: з адміністративними бар'єрами – 38% респондентів, з вимаганням – 18%, з погіршенням загальної економічної ситуації – 15%, з незаконними спробами відібрати чи ліквідувати бізнес – 6%. Тож майже 80% ризиків (загроз своєму бізнесу) підприємці пов'язували безпосередньо з діяльністю держави та її корумпованих чиновників.

За останні роки ситуація з корупційною взаємодією малого і середнього бізнесу та представників органів державного управління не лише не покращилася, але й погіршилася. Так, згідно з нашим дослідженням дві третини малих і середніх підприємств в Києві і майже всі українські підприємства поза столицею час від часу чи систематично стикалися в останні роки з фактами тиску на них з боку виконавчих органів влади, з незаконними чи завищеними вимогами, з зачіпками, з фактами відвертого чи завуальованого здирицтва. На думку 80% експертів-бізнесменів, найбільш корумпованими в Україні є саме органи виконавчої влади, насамперед на регіональному рівні (РДА, мерії тощо), а також правоохоронні органи та податкові структури.

Експерти вважають, що корупційна взаємодія бізнесу і представників регіональної виконавчої влади найчастіше відбувається у наступних випадках: при розподілі бюджетних коштів і пільгових кредитів, розподілі держзамовлень, державних закупівлях, зовнішньоторговельних операціях, визначенні суб'єктів різних податкових пільг, здачі об'єктів державної власності в оренду підприємцям, купівлі землі під будівельні об'єкти, підключенні до джерел енергії тощо.

Стосовно корупційної взаємодії бізнесу з обласними державними адміністраціями, то на цьому рівні зазвичай з виконавчою владою спілкуються лише обрані представники олігархічного бізнесу і про корупційну взаємодію найбільших бізнесменів та, зокрема представників ОДА, як і уряду, через зрозумілі причини, вкрай мало якоїсь інформації.

Одним з найбільш одіозних напрямів корупційної взаємодії представників бізнесу та виконавчої влади і джерелом корупційних доходів у ряді країн СНД є продаж бізнесменам державних посад (з цим явищем стикаються представники бізнесу, які прагнуть перейти на роботу в державні структури). Так, за даними місцевих експертів та опозиції, в Киргизстані, Узбекистані, Таджикистані, Туркменістані продаються всі посади, починаючи від директора школи і закінчуючи найвищими державними посадами.

Втім, не слід кивати лише на середньоазійські країни, що публікують розцінки на купівлю державних посад (роблять це відкрито, що стає надбанням широкої громадськості). Такі факти є і в Україні. Про корупцію у Верховній Раді знає весь світ. «Державний організм уражений тотальною корупцією і стурбованість цим висловлює не лише наша політична сила, а й міжнародне співтовариство», – сказав в ефірі каналу INTV 17 лютого 2012 р. заступник голови фракції «БЮТ – Батьківщина» Р. Забзалюк. На прес-конференції він заявив, що його вихід з БЮТ був спецоперацією, необхідною для викриття партії В. Януковича. Р. Забзалюк уточнив, що після заяви про вихід з БЮТ 20 січня 2012 р. йому надійшла пропозиція приєднатися до числа перебіжчиків, лояльних до В. Януковича. На доказ Р. Забзалюк продемонстрував аудіо запис своєї розмови з депутатом І. Рибаківим, очільника групи «Реформи за майбутнє», що об'єднує в

парламенті депутатів-перебіжчиків. 17 лютого Р. Забзалюк передав 3 млн. 600 тис. гривень, отриманих від «регіоналів», клініці Охматдит [5].

Водночас у Росії факти продажу посад і їх вартість лише іноді стають надбанням гласності. Згідно з даними ЗМІ і оцінками експертів, посада федерального міністра в Росії «коштує» \$ 10 млн., члена Ради Федерації – до \$ 8 млн., депутата Держдуми – \$ 4-5 млн., районного судді – від \$ 500 тис., високого чину в УВС – від \$ 100 тис., інспектора ППС – 40 тис. євро (\$ 51,5 тис.) і т. д. Ситуація з продажем посад в Росії набула таких масштабів, що змусила висловитися з цього приводу Д. Медведева, який, зокрема визнав, що в Росії «рішення про заміщення посади деколи приймаються по знайомству, за принципом особистої відданості або, що найбільш огидно, за гроші, тобто посади продаються» [17].

На друге місце в корупційній піраміді за ступенем корумпованості потрапили органи судової влади. Це вказали 72% опитаних. У ряді країн респонденти ставлять суди на останні місця за корумпованістю, але не тому, що суди в цих країнах найменш корумповані, а тому, що вони не довіряють судам, намагаються з ними не стикатися, а вирішувати свої питання нерідко за допомогою корупційних схем в досудовому порядку. При цьому також очевидно, що бізнесмени країн СНД, на відміну від бізнесменів розвинених країн, ще не володіють достатньою правовою культурою і відносно рідко використовують суди як механізм захисту своїх прав. Тож саме з цієї причини в ході соціопитування в Молдавії лише 6,6% респондентів відзначили факт наявності корупції в судах і поставили суди за рівнем корумпованості на десяте місце з десяти можливих [15].

Обґрунтовуючи, чому судову гілку влади в корупційній піраміді поставили на друге місце, респонденти говорили про те, що нині саме від судових органів виходить основна загроза, власне, існуванню бізнесу, що суди є знаряддям переділу власності та механізмом тиску на бізнес. Респонденти вказували, що корумповані суди нині широко застосовують проти бізнесу. За допомогою судів підприємця можуть розорити непосильними і несправедливими штрафами; його бізнес можуть позбавити виробничих приміщень, фінансових, енергетичних ресурсів і, зрештою, взагалі можуть відняти успішний бізнес; можуть провести рейдерські захоплення власності бізнесменів; можуть вижити з країни підприємців, де вони ведуть бізнес, і навіть посадити у тюрми на багато років за сфабрикованими справами. Таких прикладів є доволі багато і в Україні, і в Росії, і в інших молодих незалежних країнах.

Зазначимо, що судді в країнах СНД знаходяться під потужним пресом владних політиків і олігархів, і якщо вони відмовляються виконувати їхні накази, то з ними швидко розправляються. «Правильні» ж судді і «слухняні суди» активно використовуються для розгляду чутливих для влади і олігархічного бізнесу справ. Варто відзначити, що ерозія судової системи гостро стоїть не лише в СНД, але і в окремих країнах ЄС (Греція, Італія, Польща). Досвід Данії, Швеції чи Норвегії, які традиційно є зразком якості судових послуг, все ще дуже слабо інтегрований у законодавчу систему нових країн.

На третій сходинці за ступенем корумпованості стоять органи законодавчої влади. Так, вважають 58% російських респондентів. При цьому вони, обґрунтовуючи високий ступінь корумпованості органів законодавчої влади на федеральному і регіональних рівнях, вказували на продаж депутатських місць у парламентах представникам бізнесу і криміналу, на переманювання за гроші депутатів з однієї фракції в іншу, на купівлю голосів депутатів з метою прийняття тих чи інших законів в інтересах бізнес-еліт, на лобіювання депутатами інтересів окремих підприємців з використанням телефонного права, депутатських запитів і т.д. Подібна картина знайома й українському населенню, про що часто інформували нас ЗМІ.

Після лютневих кривавих подій 2014 р. на Майдані у Києві і втечі президента та його поплічників з країни, цілком зрозумілим стає той факт, що навіть у разі «висвітлення» корупційних угод опозицією чи представниками преси, з одного боку, прокуратура, як правило, не вела розслідувань і не порушувала кримінальних справ щодо фактів, які отримали розголос, а з іншого боку, вкрай рідкісні були судові позови про захист честі і гідності обвинувачених у корупції депутатів. Ця ситуація – ще одне підтвердження того, що органи суду й прокуратури є однією з корупційних складових державної машини, а факти корупції, які «висвітлюють» ЗМІ, правдиві.

Не обійшла стороною корупція в молодих демократіях і «четверту владу» – ЗМІ. У кожній з цих країн є ціла армія вигодуваних корумпованою владою та соціально безвідповідальним бізнесом продажних журналістів, які підкуплені владою і бізнесом з метою оспівування їх заслуг і приховування промахів та злочинів шляхом замовчування, прикрашання чи фальсифікації

інформації. Втім, на нашу думку, все ж «четверта влада» в сучасних умовах найменш корумпована. І підтвердженням цьому є загибель десятків журналістів у пострадянських країнах, які чесно виконували свій професійний обов'язок. Соціологічні дослідження в Грузії, Казахстані, Молдавії, Росії, Україні показали, що респонденти в цих країнах відносять ЗМІ до найменш корумпованих інститутів.

Корупція, крім названих інститутів в молодих демократіях, міцно прижилася та знаходить свої прояви і в багатьох інших інституціях, з чим постійно стикається суспільство. Втім, щоб її викоринити, як це зробили, скажімо, в Грузії, чи переважній більшості країн ЄС, варто вказати на її причини. Вважаємо, найперше, що корупція на пострадянському просторі пов'язана з історичною імперською спадщиною. Іншою головною причиною збереження, відтворення і зростання корупції в ряді пострадянських країн є надмірна роль держави, що спостерігається у більшості країн СНД у всіх сферах суспільного життя, і насамперед у сфері економіки. Світова практика свідчить про те, що держава, навіть демократична і цивілізована, вже не кажучи про державу з неповним набором чи відсутністю цих атрибутів, привносить в економічне життя зниження ефективності менеджменту і зростання корупції.

В умовах економічних криз зазвичай відбувається посилення ролі держави, що можна спостерігати в багатьох країнах світу, і, напевно, як тимчасовий захід це – виправдано. Однак, в пострадянських країнах, що мають приблизно ідентичну соціально-економічну та політичну структури, можна очікувати консервації величезної ролі держави і в результаті, подальшої бюрократизації державного апарату та зростання корупції. Водночас посилення ролі держави в цих країнах не поширюється на боротьбу з корупцією. Можна констатувати, що найважливішою причиною зростання корупції в ряді пострадянських країн є відсутність у влади політичної волі і цілеспрямованої довготривалої політики у сфері боротьби з нею. Складається враження, що з корупцією просто нікому боротися, адже всі структури влади, включаючи правоохоронні органи, суди, прокуратуру, самі настільки корумповані, що не в змозі виконувати рішення вищого керівництва, спрямовані на боротьбу з корупцією. У зв'язку з цим громадськість нерідко бачить не боротьбу з корупцією, а її імітацію.

Наступним чинником, що зумовлює зростання корупції в молодих демократіях, є відсутність чи згортання в них реальної політичної конкуренції та рух до авторитарних форм правління, прикритий атрибутами формальної демократії і формально існуючих демократичних інститутів. На жаль, про наявність справжньої політичної конкуренції як атрибуту, іманентно притаманного демократичній державі, і як найважливішої умови боротьби з корупцією по суті не йдеться ні в антикорупційних законодавствах, прийнятих в останні роки в цих країнах, ні в посланнях президентів парламентам, ні у виступах та інтерв'ю керівництва країн.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Тож, крім аналізу корупційної взаємодії влади та бізнесу, визначення деяких причин цієї взаємодії, розуміння необхідності боротьби з нею, слід також вказати, що далі слів справа в цьому напрямку поки не рухається. Більше того, в ряді питань у пострадянських країнах можна констатувати і рух назад, а саме заборону чи обмеження діяльності дійсно опозиційних партій, скорочення числа виборних державних посад, жорстке адміністрування виборчого процесу, тиск на ЗМІ і загальнодержавні організації. Попри різноманітність практик державного будівництва, соціальних і економічних умов, яке спостерігається на пострадянському просторі, можна помітити, що політичні процеси в більшості країн відтворюють єдину інституційну матрицю, яка не передбачає конкуренції політичних альтернатив і зводиться до боротьби елітних політико-економічних груп за завоювання позицій контролю над розподілом ресурсів.

Водночас світова практика свідчить про те, що реальна політична конкуренція є важливішим знаряддям у боротьбі з корупцією. Опозиційні партії слідкують за правлячими партіями і бізнесменами, що їх підтримують, і при перших симптомах корупції починають кампанію по її викриттю в своїх ЗМІ, широко оповіщають громадськість про факти корупції, прагнучи таким чином дискредитувати владу і зайняти її місце на найближчих виборах.

У свою чергу, правлячі партії стежать за опозиційними партіями і «представляють» виборцям факти корупції в їхніх рядах. Зазвичай влада пильно стежить за своїми чиновниками, бореться з корупцією з метою не допустити появи корупційних скандалів, які дозволяють опозиції її дискредитувати.

Література

1. Благоев Ю.Е. Концепция корпоративной социальной ответственности и стратегическое управление / Ю.Е. Благоев // Российский журнал менеджмента. – 2004. – №3. – С. 17-34.

2. Буари Ф.А. Паблiкрилейшнз или стратегия доверия / Ф.А. Буари [Пер. с фр.]. – М.: КГ «Имидж Контакт»: ИНФРА-М., 2001. – 178 с.
3. Будуан Ж.-П. Управление имиджем компании. Паблiкрилейшнз: предмет и мастерство / Жан-ПьерБудуан [Перевод с фр.]. – М.: КГ «Имидж Контакт»: ИНФРА-М., 2001. – 233 с.
4. Гаврилова И.Н. Социально ответственный бизнес в России? / И.Н. Гаврилова // Социально ответственный бизнес и проблемы межсекторного взаимодействия. – М.: ИС РАН, 2005. – С. 3-28.
5. Забзалюк Р. Во всем мире теперь хорошо информированы о коррупции в Верховной Раде / Р. Забзалюк [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uainfo.org/news/11166-vo-vsem-mire-terep-horosho-informirovany-o-korrupcii-v-verhovnoy-rade-zabzalyuk.html>
6. Здравомыслов А.Г. Ответственность экономической элиты: мнение россиян / А.Г.Здравомыслов // Общественные науки и современность. – 2005. – №1. – С. 45-58.
7. Индекс восприятия коррупции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.transparency.org.ru/CENTER/cpi_02.asp; http://www.transparency.org.ru/.../cpi_04.asp; http://www.transparency.org.ru/doc/CPI_2005_russ_0;1000_144.pdf; http://www.transparency.org.ru/CENTER/cpi_07.asp; www.intelros.ru/.../4312-opublikovan-indeks-vospriyatiya-korrupcii-cpi-za.html; <http://www.taxationinfonews.ru/>; http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010
8. Либоракина М.И. Социально ответственный бизнес: глобальные тенденции и опыт стран СНГ / М.И. Либоракина. – М.: Фонд «Институт экономики города», 2001. – 72 с.
9. Москвин Л.Б. Социальная ответственность в реформируемом обществе (на примере России) / Л.Б. Москвин // Социум и власть. – М., 2003. – С. 149-162.
10. Оучи У.Г. Методы организации производства: японский и американский подходы / У.Г. Оучи. – М.: Экономика, 1984. – 184 с.
11. Райе Э., Траут Д. Позиционирование: битва за узнаваемость / Э. Райе, Д.Траут // Перевод с англ. Под ред. Ю.Н. Каптуревского. – СПб: Питер, 2001. – 256 с.
12. Риггс Дж. Производственные системы: планирование, анализ, контроль / Дж.Риггс. – М.: Прогресс, 1972. – 340 с.
13. Социальная ответственность бизнеса: актуальная повестка / Под ред. С.Е.Литовченко, М.И. Корсакова. – М., 2003. – 152 с.
14. Сперанский В.И. Социальная ответственность личности: сущность и особенности формирования. – М.: Изд. МГУ, 1987. – 150 с.
15. Треть жителей Молдовы, чтобы «решить проблему», предпочитает дать взятку [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.salvgardare.flyboard.ru/topic7.html>
16. Украина: коррупция как способ выживания? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cripo.com.ua/?sect_id=7&aid=47648
17. Управленцы: по благу или по призванию? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.BBCRussian.com>, 23.07.2008
18. Эклунд К. Эффективная экономика – шведская модель / К. Эклунд / [Пер. с швед.]. – М.: Экономика, 1991. – 349 с.
19. 2010-Transparency International [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010
20. Amstutz M. R. International Conflict and Cooperation / M.R. Amstutz. – Boston, 1999. – 162 p.
21. Caldwell D. Word Politics and You / D. Caldwell. – N.J., 2000. – 274 p.
22. Corruption Perceptions Index - Transparency International [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010
23. Hancock M. D. Politics in Europe: An Introduction to Politics in the U.K., France, Germany, Italy, Sweden and the EU / M.D. Hancock (3 rd Edition). – New York, NY, USA: Chatham House Publishers, Incorporated, 2003. – P. 315-319.

1. Blagov Yu.E. Konceptsy`ya korporaty`vnoj socy`al`noj otvetstvennosty` y` strategy`cheskoe upravleny`e / Yu.E. Blagov // Rossy`jsky`j zhurnal menedzhmenta. – 2004. – #3. – S. 17-34.

2. Buary` F.A. Pably`kry`lejshnz y`ly` strategy`ya dovery`ya / F.A. Buary` [Per. s fr.]. – М.: КГ «Y`my`dzh Kontakt»: Y`NFRA-М., 2001. – 178 с.

3. Buduan Zh.-P. Upravleny`e y`my`dzhem kompany`y`. Pably`kry`lejshnz: predmet y` masterstvo / Zhan-P`erBuduan [Perevod s fr.]. – М.: КГ «Y`my`dzh Kontakt»: Y`NFRA-М., 2001. – 233 с.

4. Gavrylova Y.N. Socy'al'no otvetstvennyj by'znes v Rossy'y'? / Y.N. Gavrylova // Socy'al'no otvetstvennyj by'znes y' problemy mezhsektornogo vzay'modejstv'ya. – M.: Y'S RAN, 2005. – S. 3-28.
5. Zablyuk R. Vo vsem my're teper` xoshho y'nformirovani o korrupcy`y` v Verhovnoj Rade / R. Zablyuk [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://uainfo.org/news/11166-vo-vsem-mire-teper-horoshho-informirovani-o-korrupcii-v-verhovnoy-rade-zablyuk.html>
6. Zdravomylov A.G. Otvetstvennost` ekonomy`cheskoj zly`ty: mneny`e rossy`yan / A.G.Zdravomylov // Obshhestvennye nauky` y` sovremennost`. – 2005. – #1. – S. 45-58.
7. Y`ndeks vospry`yaty`ya korrupcy`y` [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://www.transparency.org.ru/CENTER/cpi_02.asp; http://www.transparency.org.ru/.../cpi_04.asp; http://www.transparency.org.ru/doc/CPI_2005_russ_0;1000_144.pdf; http://www.transparency.org.ru/CENTER/cpi_07.asp; www.intelros.ru/.../4312-opublikovan-indeks-vospriyatiya-korrupcii-cpi-za.html; <http://www.taxationinfonews.ru/>; http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010
8. Ly`boraky`na M.Y`. Socy'al'no otvetstvennyj by'znes: global`nye tendency`y` y` opyt stran SNG / M.Y`. Ly`boraky`na. – M.: Fond «Y`nstytut ekonomy`ky` goroda», 2001. – 72 s.
9. Moskvyn` L.B. Socy'al'naya otvetstvennost` v reformy`ruemom obshhestve (na pry`mere Rossy`y`) / L.B. Moskvyn` // Socy`um y` vlast`. – M., 2003. – S. 149-162.
10. Ouchy` U.G. Metody organy`zacy`y` proy`zvodstva: yaponsky`j y` amery`kansky`j podxody / U.G. Ouchy`. – M.: Ekonomy`ka, 1984. – 184 s.
11. Raje E., Traut D. Pozy`cy`ony`rovany`e: by`tva za uznavaemost` / E. Raje, D.Traut // Perevod s angl. Pod red. Yu.N. Kapturevskogo. – SPB: Py`ter, 2001. – 256 s.
12. Ry`ggs Dzh. Proy`zvodstvennye sy`stemy: plany`rovany`e, analy`z, kontrol` / Dzh.Ry`ggs. – M.: Progress, 1972. – 340 s.
13. Socy'al'naya otvetstvennost` by`znesa: aktual'naya povestka / Pod red. S.E.Ly`tovchenko, M.Y`. Korsakova. – M., 2003. – 152 s.
14. Speransky`j V.Y`. Socy'al'naya otvetstvennost` ly`chnosty`: sushhnost` y` osobennosty` formy`rovany`ya – M.: Y`zd. MGU, 1987. – 150 s.
15. Tret` zhy`telej Moldovy, chtoby «reshy`t` problemu», predpochy`taet dat` vzyatku [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://www.salvgardare.flyboard.ru/topic7.html>
16. Ukray`na: korrupcy`ya kak sposob vyzy`vany`ya? [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://www.cripo.com.ua/?sect_id=7&aid=47648
17. Upravlenczy: po blatu y`ly` po pry`zvany`yu? [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://www.BBCRussian.com>, 23.07.2008
18. Eklund K. Efficety`vnaya ekonomy`ka – shvedskaya model` / K. Eklund / [Per. s shved.]. – M.: Ekonomy`ka, 1991. – 349 s.

Рецензент: Балджи М.Д., д.е.н., професор кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету.

18.04.2014

УДК 336.77:368.025.61(477)

Гончаренко Олена, Світлична Ольга

СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто необхідність та методи страхування кредитного ризику комерційних банків, зокрема страховими компаніями, в Україні. Досліджено систему страхування кредитних ризиків комерційних банків страховими компаніями в Україні. Визначено, що ефективним методом управління кредитним ризиком комерційних банків є зовнішнє страхування. Доведено, що на сьогодні ефективному впровадженню страхування кредитів перешкоджають низька капіталізація страховиків, високі тарифні ставки і при цьому недостатній рівень виплат, непрозорість страхового ринку тощо. Результати дослідження дозволили запропонувати шляхи вдосконалення страхування кредитного ризику страховими компаніями, зокрема: нарощення капіталізації страхових компаній, підвищення прозорості та відкритості страхового ринку, перегляд розміру страхових тарифів за деякими видами страхування кредитних ризиків; пропонування страховими компаніями своїм клієнтам поряд із класичними послугами з покриття кредитного ризику додаткових послуг.